

KARTA PARMEŃSKA

Wprowadzenie

Grupa Reprezentantów Krajowych z Krajów Członkowskich Unii Europejskiej spotkała się 19 listopada 2003 roku w Parmie na piątym oficjalnym spotkaniu. Spotkanie, zorganizowane przez Prezydencję Włosa, dotyczyło dygitalizacji dziedzictwa kulturowego. Krajowa Grupa Reprezentantów dyskutowała na temat *La Carta di Parma (Karta Parmeńska)* i zatwierdziła ją. *Karta Parmeńska* jest strategicznym dokumentem, który kontynuuje i wzmacnia założenia *Raportu z Lund*. *Karta* zawiera opis działań, które powinny zostać ukończone przed określoną datą i syntetyzuje wspólny program europejski (*common European programme*), który Grupa sobie wyznaczyła, a także zobowiązała się do osiągnięcia wyznaczonych celów przy zaangażowaniu rządów i Komisji Europejskiej. Działania te są wynikiem ustalonych w dyskusjach priorytetów Krajowej Grupy Reprezentantów. Celem Grupy jest uzyskanie politycznego uznania na najwyższym poziomie, a także przyjęcie zaleceń i wytycznych przygotowanych w projekcie MINERVA. Jako pierwszorzędne cele *Karta* wyróżnia wzajemną świadomość, co do polityki i działań realizowanych w krajach członkowskich, wymianę dobrych praktyk w sensie doświadczeń, tworzenia wspólnej platformy dla tych działań oraz uzgodnienie standardów i przygotowanie wskazówek w celu wspierania tworzenia interaktywnych portali, jako instrumentów dla rozpowszechnia kultury, dla wspierania badań, nauki i turystyki kulturalnej (*cultural tourism*). Zgodny z tym punktem widzenia jest ostatni artykuł tego dokumentu, który ma ambitny tytuł: „*Wspólne tworzenie przyszłości: w awangardzie społeczeństwa wiedzy*” i stawia wyraźne wyzwania na najbliższą przyszłość, w której wszystkie kraje europejskie będą zaangażowane w promowanie i tworzenie portali kultury reprezentujących instytucje kultury nowego typu, wszechobecne i łatwo dostępne dla każdego, ukierunkowane na tworzenie zasobów treści będących wspólną i współdziałającą bazą wiedzy. Wyniki wspólnych prac w gronie europejskim Włosa Prezydencja przedstawiła poprzez swojego narodowego reprezentanta Komitetowi ds. Kultury, działającemu przy Radzie Ministrów Unii Europejskiej (CAC - *Cultural Affairs Committee of the European Union Council of Ministers*). Następnie dokument ten przedstawiono Radzie Ministrów Kultury w dniu 24 listopada 2003 roku.

Preambuła

Karta Parmeńska jest kontynuacją i wsparciem podstawowych założeń *Raportu z Lund*. Grupa Reprezentantów Krajowych, wyznaczona przez krajowe władze do spraw kultury (*national Authorities for Culture*) w Unii Europejskiej, spotkała się 19 listopada 2003 w Parmie i przystąpiła na następujące wstępne założenia oraz artykuły, które w całości tworzą ten dokument. Musi on być zaplanowany jako dokument, który będzie można przekształcać, który będzie włączał inne inicjatywy tak jak *Brussels Quality Framework*, a także będzie otwarty na udoskonalanie tak długo, jak będzie istniała taka potrzeba. Jego wdrażanie będzie kontynuowane w obrębie *Programu działania z Lund (Lund Action Plan)* na regularnych spotkaniach Grupy Reprezentantów Krajowych, wspomaganych przez sieć europejską MINERVA (*MINERVA European Network*). Ogromne bogactwo dziedzictwa kulturowego i naukowego w Europie wymaga największego zaangażowania finansowego przeznaczonego na jego utrzymanie i waloryzację. Tworzenie się społeczeństwa wiedzy (*Information Society*) i rozprzestrzenianie nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych ma wpływ na politykę i inicjatywy krajów członkowskich w kwestii dziedzictwa kulturowego i naukowego. Dygitalizacja jest koniecznym krokiem, jaki europejskie instytucje kultury powinny wykonać, mając na celu utrzymanie i rewaloryzację wspólnego europejskiego dziedzictwa kulturowego, zabezpieczenie jego różnorodności, zapewnienie lepszej dostępności dziedzictwa kulturowego dla obywateli, wzmocnienie edukacji i turystyki oraz przyczynienie się do rozwoju nowych, cyfrowych treści i sektora usługowego (*service industries*). Aby tego rodzaju inicjatywy mogły być naprawdę satysfakcjonujące, ekonomiczne i zrównoważone w czasie, zidentyfikowano kilka potrzeb jak:

- Silna potrzeba istnienia politycznych i instytucjonalnych strategii oraz konieczność ich harmonizacji, włączając w to potrzebę lepszej znajomości tego, co dzieje się w innych krajach, (a także wewnątrz kraju) na poziomie polityki, programów i projektów
- Potrzebne są również wytyczne oraz przykłady dobrej praktyki w celu wzrostu efektywności kosztów i jakości działań w zakresie dygitalizacji
- Potrzebę promowania wykorzystywania standardów zapewniających współdziałanie systemów, w celu ułatwienia dostępności źródeł cyfrowych w Europie
- Dla prawdziwie europejskiego zasięgu koordynacji istnieje potrzeba stworzenia punktu centralnego zajmującego się europejską koordynacją polityk krajowych w zakresie dygitalizacji treści kultury
- Nowe kraje członkowskie mogą czerpać korzyści z doświadczeń obecnych krajów Unii Europejskiej, a także współpracując w zakresie przygotowanych już wspólnych zadań, wykorzystywać te zwiększone możliwości, wspólnie identyfikować słabości, wspierając w ten sposób formułowanie programu badawczego.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe przesłanki Grupa Reprezentantów Krajowych zaleca realizację następujących celów:

Artykuł 1

Inteligentne wykorzystanie nowych technologii

Grupa Reprezentantów Krajowych będzie wspierała prace instytucji kultury w Europie, zorientowane na upowszechnianie kultury i wiedzy przy wykorzystaniu nowych technologii, ze szczególnym uwzględnieniem Internetu i sieci.

Artykuł 2

Dostępność

Grupa Reprezentantów Krajowych uznaje dostępność jako fundamentalne zagadnienie dla wszystkich obywateli, niezależnie od wieku czy poziomu zaawansowania technicznego. Pierwszeństwo otrzymują osoby ze szczególnymi potrzebami. Dlatego też wymagania dostępności w jej różnych aspektach będą włączone do wszystkich wytycznych i zaleceń promowanych przez Grupę. Wymagania te będą rozwinięte w kontekście międzynarodowych standardów dostępności jako zalecenia stworzone przez konsorcjum WWW (*World Wide Web Consortium*) i innych.

Artykuł 3

Jakość

Grupa Reprezentantów Krajowych poświęci szczególną uwagę wprowadzeniu wysokiej jakości standardów w stosowaniu aplikacji sieciowych w dziedzinie kultury i nauki. Będzie ona rozpowszechniała i promowała rezultaty osiągnięte przy realizacji programu MINERVA oraz będzie wspierała wzrost społecznej świadomości organizując różnorodne spotkania i szkolenia.

Artykuł 4

Ochrona własności intelektualnej i prywatność (IPR and privacy)

Grupa Reprezentantów Krajowych dostrzega wagę utrzymania stanu równowagi między prawem dostępu do dziedzictwa naukowego i kulturowego a potrzebą respektowania praw własności intelektualnej (*Intellectual Property Rights*) i prywatności jednostki. W tym celu będziemy zachęcać do przyjęcia wszystkich dostępnych rozwiązań technicznych i prawnych dla poprawienia dostępności [zasobów], a także pokonania barier legislacyjnych i normatywnych. Przyczyni się to do nawiązania dialogu pomiędzy sektorem kultury i nauki, ekspertami IPR, firmami wprowadzającymi rozwiązania związane z zarządzaniem prawami dygitalizacji (*Digital Rights Management*) i instytucjami dysponującymi zasobami treści (*Content Industries*).

Artykuł 5

Współdziałanie systemów i standardy

Grupa Reprezentantów Krajowych jest zaangażowana w zapewnienie wszystkim obywatelom możliwości łatwego dostępu do treści, które sprostająby ich potrzebom. W tym celu będzie ona zachęcać do przyjęcia technicznych wytycznych i otwartych standardów w celu zapewnienia możliwości budowania e-serwisów, promujących spójny i wyczerpujący obraz europejskiego dziedzictwa naukowego i kulturowego.

Artykuł 6

Inwentarze i wielojęzyczność

Grupa Reprezentantów Krajowych uznaje, że wiedza o istniejących repozytoriach i dostępnych zasobach, podobnie jak dokładny monitoring nowych osiągnięć rozwojowych w tym sektorze, są koniecznym warunkiem wstępnym dla realizacji obsługi obywateli Europy. Celem tych usług jest udostępnienie zdigitalizowanych zasobów dla zaspokojenia potrzeb kulturalnych i naukowych. Uzupełniającym elementem w stosunku do wiedzy o repozytoriach i zasobach cyfrowych będzie zdefiniowanie zrównoważonego zaplecza technicznego, skoordynowanego na poziomie europejskim, umożliwiającego zarówno wyszukiwanie jak i udostępnianie tych zasobów w środowisku wielojęzycznym. Grupa Reprezentantów Krajowych jest zobowiązana do wspierania tych priorytetów.

Artykuł 7

Benchmarking – System procedur porównawczych

Grupa Reprezentantów Krajowych uznaje wprowadzenie systemu procedur porównawczych (benchmarking) za bardzo ważne działanie, szczególnie w zakresie następujących zadań:

- Doskonalenia wiedzy innych
- Monitorowanie zarówno zaawansowanych jak i dopiero pojawiających się przeszkód poprzez analizę tego co dzieje się w innych krajach
- Wspieranie udziału instytucji kultury, a także zachęcanie ich do autoprezentacji, prowadzonej przez nie polityki, programów i projektów

W tym celu Grupa Reprezentantów Krajowych propaguje prowadzenie kampanii na rzecz tworzenia danych statystycznych we wszystkich krajach uczestniczących w projekcie i zachęca do publikowania regularnych raportów dotyczących uzyskanych wyników i do analizy zgromadzonych danych. MINERVA zapewni możliwość wypełnienia kwestionariuszy benchmarkingowych znajdujących się na stronie internetowej, na której jednocześnie uwidocznione będą ich opracowania statystyczne.

Artykuł 8

Współpraca na poziomach narodowym, europejskim i międzynarodowym.

Zaleca się współpracę z instytucjami na wszystkich poziomach: krajowych, europejskim i międzynarodowym, a także z organizacjami zajmującymi się zachowaniem i waloryzacją dziedzictwa kulturowego i naukowego. Grupa Reprezentantów Krajowych w szczególności zobowiązuje się do zapewnienia, że:

- krajowe instytucje wyznaczą ekspertów do stałego uczestnictwa w pracach istniejących grup roboczych
- Kraje członkowskie będą traktowały Grupę Reprezentantów Krajowych i sieć programu MINERVA jako punkt odniesienia w perspektywie powiększenia [Unii Europejskiej o nowe kraje członkowskie – przyp. tł.] i stałego odnawiania.

Grupa Reprezentantów Krajowych będzie pracowała nad wzmocnieniem współpracy między programami krajowymi i europejskimi, mając na celu optymalizację wykorzystania źródeł finansowych, dzielenia dobrych praktyk i promowania nowych, wspólnych inicjatyw. Grupa Reprezentantów Krajowych prosi Komisję Europejską w szczególności o:

- Dalsze wspieranie działalności Grupy Reprezentantów Krajowych i projektu MINERVA, dopóki potrzeby zapisane w karcie nie zostaną zrealizowane
- Nawiązywanie do działalności Grupy Reprezentantów Krajowych w definiowaniu i wdrażaniu programów Komisji poświęconych wspieraniu kultury Europejskiej.

Artykuł 9

Rozszerzenie

Grupa Reprezentantów Krajowych, wspierana przez sieć MINERVA, jest społecznością otwartą. To podwójne podejście będzie rozwijane poprzez rozszerzenie o nowe kraje i nowe sektory społeczeństwa obywatelskiego. W szczególności, w związku z zawartymi przez Unię Europejską międzynarodowymi umowami, priorytetem objęte będą następujące kraje: nowe kraje członkowskie (NAS), Rosja, Izrael, kraje Śródziemnomorskie, USA i Kanada. Sieć jest jednak także otwarta dla wszystkich zainteresowanych krajów. Konkretnie relacje między sektorami będą ustalane przez zawarcie szczegółowych umów o współpracy:

- Z prywatnym biznesem i sektorem przemysłowym, szczególnie zajmującym się oprogramowaniem, mediami i instytucjami zajmującymi się tworzeniem zasobów elektronicznych a także ochroną własności intelektualnej (IPR)
- Z sektorem turystycznym
- Z sektorem edukacyjnym
- Z sektorem badawczym i akademickim

Artykuł 10

Wspólne tworzenie przyszłości: w awangardzie społeczeństwa wiedzy

Pojawiające się w sieci portale instytucji kultury stanowią bardzo ważny komponent w rozwijającym się społeczeństwie informacyjnym. Portale te powinny być tworzone na solidnej podstawie; wysokiej jakości, zapewnionego współdziałania, a także powinny odpowiadać potrzebom obywateli Europy. Ta duża liczba partnerów o różnych umiejętnościach, zainteresowaniach i możliwościach ekonomicznych wymaga zapewnienia wspólnego celu, jakim jest wprowadzenie trwałych usług dla środowiska. Tego rodzaju działania powinny być włączone w całości działalność sektora dziedzictwa kulturowego w sposób koordynowany. Grupa Reprezentantów Krajowych będzie odgrywała wiodącą i centralną rolę w tym procesie przez wzmacnianie i wspieranie inicjatyw, których celem jest:

- Promowanie współpracy krajowych i regionalnych serwisów
- Zachęcanie do przyjęcia sprawdzonych modeli przez inne kraje i regiony
- Rozwój internetowych serwisów kultury, zapewniających realizację potrzeb uczących się, turystów i obywateli, a także instytucji sektora kultury i in.
- Tworzenie trans-europejskich portali kultury i nauki, opartych na przydzielonych systemach (distributed systems).

TŁO

Tło polityczne

W prezentowanym dokumencie *Karta Parmeńska* wzięto pod uwagę wytyczne zawarte w następujących dokumentach i działaniach, uznanych za niezmiernie ważne dla realizacji i osiągnięcia wspólnego celu:

- eEurope 2002 - *Accessibility of Public Web Sites and their Content* (dostępność publicznych stron internetowych i ich zawartości) – szukającym możliwości zapewnienia mieszkańcom Europy dostępu do sieci on-line, pozwalających im na uczestniczenie i korzystanie z możliwości oferowanych przez technologie cyfrowe we wszystkich aspektach ich życia
- eEurope 2005, który ma na celu zachęcenie do tworzenia bezpiecznych serwisów, aplikacji i treści bazujących na powszechnie dostępnej, szerokopasmowej sieci, a także stara się zapewnić, że „ muzea, biblioteki, archiwa i podobne instytucje odgrywające kluczową rolę w *elearning* powinny być podłączone do szerokopasmowej sieci”
- Wytyczne Parlamentu Europejskiego i Rady [Europy] z dnia 22 maja 2001 roku, dotyczące harmonizacji pewnych aspektów praw autorskich i powiązanych praw w społeczeństwie informacyjnym (*Information Society*) (2001/29/CE)
- Wezwanie komisarza *Commissioner Liikane*n przez COM(2001) 529, *Commission and Member States* (Komisję i kraje członkowskie) do wdrożenia do końca 2001 roku wytycznych WAI (*Web Accessibility Initiative*) stworzonych przez konsorcjum *World Wide Web* (W3C)
- *Council Resolution* z 21 stycznia 2002 (Rezolucja Rady Europy) w sprawie kultury i społeczeństwa wiedzy (2002/C 32/01), wzywająca Komisję Europejską i kraje członkowskie do ułatwienia współpracy oraz wymiany informacji i dobrych praktyk na poziomie europejskim; zapewnienia dostępności do cyfrowych treści każdemu obywatelowi Unii Europejskiej; wysokiej jakości inicjatyw pod względem tworzenia witryn internetowych instytucji kultury;
- *Council Resolution* (Rezolucja Rady Europy) z 21 stycznia 2002 o roli kultury w rozwoju Unii Europejskiej (2002/C 32/02) podnosząca strategiczną rolę kultury
- *Council Resolution on Preserving Tomorrow's memory* – Rezolucja Rady Europy o zachowaniu cyfrowej treści dla przyszłych pokoleń z 25 czerwca 2002 (2002/C/162/02)
- Decyzja Rady Europy o poświęceniu roku 2003 jako Roku Niepełnosprawnych i podniesienie roli dostępności publicznej stron internetowych i ich treści
- Obecnie Unia Europejska przygotowuje się do największego rozszerzenia jakie miało kiedykolwiek miejsce w kategoriach zasięgu i różnorodności: ustalono przyłączenie 10 nowych krajów od 1 maja 2004, powiększając tym aktem Unię Europejską do 25 krajów członkowskich.

Tło strategiczne

W celu realizacji istniejących potrzeb oraz wobec zmian politycznych w Europie przedstawionych powyżej podjęte zostały następujące działania:

- W kwietniu 2001 reprezentanci europejscy spotkali się w Lund pod auspicjami Szwedzkiej Prezydencji oraz Komisji Europejskiej i ustalili, że podejmą się roli opiekunów *Projektu z Lund* w zakresie dygitalizacji treści kultury i naukowych. W tym celu utworzyli oni stałą grupę reprezentantów nominowanych przez krajowe władze, którą nazwano później Grupą Reprezentantów Krajowych (NRG). W celu koordynacji polityki dygitalizacji i realizowanych programów, wprowadzony został program ramowy, nazwany później *Lund Action Plan (Plan działań z Lund)*.
- W marcu 2002 wylansowany został projekt MINERVA przy wsparciu Komisji Europejskiej i współpracy Włoskiego Ministerstwa Dziedzictwa Kulturowego i Działań, w którym przygotowano operacyjny program ramowy w celu wprowadzenia *Planu działań z Lund* w życie. W ramach tego projektu ustanowiony został też sekretariat NRG
- W kwietniu 2003 koordynatorzy projektu MINERVA przedstawili propozycję powiększenia sieci MINERVA o nowe kraje akcesyjne, Rosję i Izrael tworząc tym samym projekt MINERVA+. Propozycja ta została pozytywnie oceniona przez Komisję i projekt rozpoczęto na początku 2004 roku

Całością tych akcji stanowi fundamentalne podłoże *Karty Parmeńskiej*, której celem będzie promowanie i wzmacnianie zasad, ustalanych i popieranых przez Reprezentantów Krajowych i projekt MINERVA.

Sytuacja obecna

Dotychczas zrealizowano kilka działań przez kolejne Prezydencje, NRG, MINERVA i Komisję Europejską. Szczególne znaczenie w zakresie tematyki jakości miały następujące działania, które w Karcie Parmeńskiej odnotowujemy z uznaniem i do których osiągnięć się odwołujemy:

- *Brussels Quality Framework* reprezentująca pierwszy dokument odzwierciedlający tematykę jakości
- *Principles for Quality Cultural Web Sites* dziesięć kluczowych warunków dla podniesienia jakości internetowych stron instytucji kultury dostępnych dla obywateli
- *Handbook for the Quality of Cultural Web Sites* precyzyjny podręcznik na temat tworzenia wysokiej jakości witryn internetowych, przeznaczony dla europejskich instytucji kultury ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb instytucji mniejszych.
- *Conference of the Future of digital Memory and Cultural Heritage* konferencja na temat przyszłości dziedzictwa kulturowego i pamięci cyfrowej z dnia 16 i 17 października 2003 roku we Florencji
- *International Conference on the Quality for Cultural Web Sites* konferencja międzynarodowa na temat jakości witryn internetowych instytucji kultury z dnia 20-21 października 2003 roku w Parmie.
- *Handbook and Good Practises in Digitisation* Podręcznik i dobre praktyki w dygitalizacji, będący zbiorem lekcji praktycznych, przygotowanych i omawianych podczas warsztatów: *Digitisation: what to do and how to do it* (Dygitalizacja: co robić i jak to robić) zorganizowanych w Rzymie 29 października 2003 roku
- *MINERVA Knowledge Base* serwis on-line, będący w trakcie rozwoju, którego celem jest udostępnienie w Internecie, zarówno obywatelom jak i profesjonalistom: kontaktów, dokumentów, artykułów, wykładów, forum, informatorów, ogłoszeń o przygotowywanych wydarzeniach, ze szczególnym zadaniem utworzenia podstawowego narzędzia przydatnego w formowaniu społeczeństwa przewidującego (envisaged community)
- *1st Progress Report of the National Representatives Group – Coordinating digitisation in Europe*, (Pierwszy Raport Grupy Reprezentantów Krajowych – Koordynacja dygitalizacji w Europie), publikowany i rozprowadzony na spotkaniu NRG na Corfu w dniu 26 czerwca 2003 roku
- *1st Meeting of the European Networks for Culture* zorganizowany w Rzymie 30 października 2003 roku

Reprezentanci krajowi:

Austria: Hans Petschar – Österreichische Nationalbibliothek

Belgia: Isabelle Dujacquier – Ministère de la Communauté française de Belgique
Debbie Esmans – Ministerie van de Vlaamse gemeenschap

Dania: Christian Ertmann-Christiansen – Cultural Heritage Agency

Finlandia: Vesa Hongisto – National Board of Antiquities

Francja: Jean-Pier Dalbera – Ministère de la Culture et de la Communication

Niemcy: Monika Hagedorn-Saupe – Institut für Museumkunde,
Gerald Maier – Landesarchivdirektion Baden - Württemberg

Grecja: Theodore Papatheodorou – University of Patras, HPCLAB

Irlandia: Anne Grady – National Museum of Ireland Collins Barracks

Włochy: Rosella Caffo – Ministero per I Beni e le Attività Culturali

Luxemburg: Frank Guy – Ministry of Culture, Higher Education and Research

Holandia: Marius Snyders – Ministry of Culture

Portugalia: Lidia Jacob – Ministry of Culture

Hiszpania: Anna Lavarez Lacambra – RED.ES (on behalf of Ministerio de Ciencia y tec.)

Szwecja: Borje Justrell – National Archives

Wielka Brytania: David Dawson – Resource. The Council for Museums, Archives and Libraries

Tłumaczenie: Maria Śliwińska (przy współpracy Marty Skoniecznej)